

SCIENCE
PROBLEMS.UZ

ISSN 2181-1342

Actual problems of social and humanitarian sciences
Актуальные проблемы социальных и гуманитарных наук

**Ijtimoiy-gumanitar
fanlarning dolzarb
muammolari**

3-maxsus
son (5-jild)

2025

SCIENCEPROBLEMS.UZ

**IJTIMOIIY-GUMANITAR FANLARNING
DOLZARB MUAMMOLARI**

№ 5/3 (5) – 2025

**АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО-
ГУМАНИТАРНЫХ НАУК**

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

TOSHKENT-2025

BOSH MUHARRIR:

Isanova Feruza Tulqinovna

TAHRIR HAY'ATI:

07.00.00- TARIX FANLARI:

Yuldashev Anvar Ergashevich – tarix fanlari doktori, siyosiy fanlar nomzodi, professor, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Mavlanov Uktam Maxmasabirovich – tarix fanlari doktori, professor, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Xazratkulov Abror – tarix fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti.

Tursunov Ravshan Normuratovich – tarix fanlari doktori, O'zbekiston Milliy Universiteti;

Xolikulov Axmadjon Boymahmatovich – tarix fanlari doktori, O'zbekiston Milliy Universiteti;

Gabrielyan Sofya Ivanovna – tarix fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston Milliy Universiteti.

Saidov Sarvar Atabullo o'g'li – katta ilmiy xodim, Imom Termiziy xalqaro ilmiy-tadqiqot markazi, ilmiy tadqiqotlar bo'limi.

08.00.00- IQTISODIYOT FANLARI:

Karlibayeva Raya Xojabayevna – iqtisodiyot fanlari doktori, professor, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Nasirxodjayeva Dilafruz Sabitxanovna – iqtisodiyot fanlari doktori, professor, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Ostonokulov Azamat Abdukarimovich – iqtisodiyot fanlari doktori, professor, Toshkent moliya instituti;

Arabov Nurali Uralovich – iqtisodiyot fanlari doktori, professor, Samarqand davlat universiteti;

Xudoyqulov Sadirdin Karimovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Azizov Sherzod O'ktamovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston Respublikasi Bojxona instituti;

Xojayev Azizxon Saidaloxonovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent, Farg'ona politexnika instituti

Xolov Aktam Xatamovich – iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Shadiyeva Dildora Xamidovna – iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent v.b, Toshkent moliya instituti;

Shakarov Qulmat Ashirovich – iqtisodiyot fanlari

nomzodi, dotsent, Toshkent axborot texnologiyalari universiteti

09.00.00- FALSAFA FANLARI:

Hakimov Nazar Hakimovich – falsafa fanlari doktori, professor, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Yaxshilikov Jo'raboy – falsafa fanlari doktori, professor, Samarqand davlat universiteti;

G'aybullayev Otabek Muhammadiyevich – falsafa fanlari doktori, professor, Samarqand davlat chet tillar instituti;

Saidova Kamola Uskanbayevna – falsafa fanlari doktori, "Tashkent International University of Education" xalqaro universiteti;

Hoshimxonov Mo'min – falsafa fanlari doktori, dotsent, Jizzax pedagogika instituti;

O'roqova Oysuluv Jamoliddinovna – falsafa fanlari doktori, dotsent, Andijon davlat tibbiyot instituti, Ijtimoiy-gumanitar fanlar kafedrasini mudiri;

Nosirxodjayeva Gulnora Abdukaxxarovna – falsafa fanlari nomzodi, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Turdiyev Bexruz Sobirovich – falsafa fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent, Buxoro davlat universiteti.

10.00.00- FILOLOGIYA FANLARI:

Axmedov Oybek Saporbayevich – filologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti;

Ko'chimov Shuxrat Norqizilovich – filologiya fanlari doktori, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Hasanov Shavkat Ahadovich – filologiya fanlari doktori, professor, Samarqand davlat universiteti;

Baxronova Dilrabo Keldiyorovna – filologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti;

Mirsanov G'aybullo Qulmurodovich – filologiya fanlari doktori, professor, Samarqand davlat chet tillar instituti;

Salaxutdinova Musharraf Isamutdinovna – filologiya fanlari nomzodi, dotsent, Samarqand davlat universiteti;

Kuchkarov Raxman Urmanovich – filologiya fanlari nomzodi, dotsent v/b, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Yunusov Mansur Abdullayevich – filologiya fanlari nomzodi, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Saidov Ulugbek Aripovich – filologiya fanlari nomzodi, dotsent, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi.

12.00.00- YURIDIK FANLAR:

Axmedshayeva Mavlyuda Axatovna – yuridik fanlar doktori, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Muxitdinova Firyuza Abdurashidovna – yuridik fanlar doktori, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Esanova Zamira Normurotovna – yuridik fanlar doktori, professor, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan yurist, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Hamroqulov Bahodir Mamasharifovich – yuridik fanlar doktori, professor v.b., Jahon iqtisodiyoti va diplomatiya universiteti;

Zulfiqorov Sherzod Xurramovich – yuridik fanlar doktori, professor, O'zbekiston Respublikasi Jamoat xavfsizligi universiteti;

Xayitov Xushvaqt Saparbayevich – yuridik fanlar doktori, professor, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Asadov Shavkat G'aybullayevich – yuridik fanlar doktori, dotsent, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Ergashev Ikrom Abdurasulovich – yuridik fanlari doktori, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Utemuratov Maxmut Ajimuratovich – yuridik fanlar nomzodi, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Saydullayev Shaxzod Alixanovich – yuridik fanlar nomzodi, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Hakimov Komil Baxtiyarovich – yuridik fanlar doktori, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Yusupov Sardorbek Baxodirovich – yuridik fanlar doktori, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Amirov Zafar Aktamovich – yuridik fanlar doktori (PhD), O'zbekiston Respublikasi Sudyalari oliy kengashi huzuridagi Sudyalari oliy maktabi;

Jo'rayev Sherzod Yuldashevich – yuridik fanlar nomzodi, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Babadjanov Atabek Davronbekovich – yuridik fanlar nomzodi, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Normatov Bekzod Akrom o'g'li — yuridik fanlar bo'yicha falsafa doktori, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Rahmatov Elyor Jumaboyevich — yuridik fanlar nomzodi, Toshkent davlat yuridik universiteti;

13.00.00- PEDAGOGIKA FANLARI:

Xashimova Dildarxon Urinboyevna – pedagogika fanlari doktori, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Ibragimova Gulnora Xavazmatovna – pedagogika fanlari doktori, professor, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Zakirova Feruza Maxmudovna – pedagogika fanlari doktori, Toshkent axborot texnologiyalari universiteti huzuridagi pedagogik kadrlarni qayta tayyorlash va ularning malakasini oshirish tarmoq markazi;

Kayumova Nasiba Ashurovna – pedagogika fanlari doktori, professor, Qarshi davlat universiteti;

Taylanova Shoxida Zayniyevna – pedagogika fanlari doktori, dotsent;

Jumaniyozova Muhayyo Tojiyevna – pedagogika fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti;

Ibraximov Sanjar Urunbayevich – pedagogika fanlari doktori, Iqtisodiyot va pedagogika universiteti;

Javliyeva Shaxnoza Baxodirovna – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), Samarqand davlat universiteti;

Bobomurotova Latofat Elmurodovna — pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), Samarqand davlat universiteti.

19.00.00- PSIXOLOGIYA FANLARI:

Karimova Vasila Mamanosirovna – psixologiya fanlari doktori, professor, Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti;

Hayitov Oybek Eshboyevich – Jismoniy tarbiya va sport bo'yicha mutaxassislarni qayta tayyorlash va malakasini oshirish instituti, psixologiya fanlari doktori, professor

Umarova Navbahor Shokirovna– psixologiya fanlari doktori, dotsent, Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti, Amaliy psixologiyasi kafedrasi mudiri;

Atabayeva Nargis Batirovna – psixologiya fanlari doktori, dotsent, Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti;

Shamshetova Anjim Karamaddinovna – psixologiya fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti;

Qodirov Obid Safarovich – psixologiya fanlari doktori (PhD), Samarqand viloyat IIB Tibbiyot bo'limi psixologik xizmat boshlig'i.

22.00.00- SOTSILOGIYA FANLARI:

Latipova Nodira Muxtarjanovna – sotsiologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston milliy universiteti kafedra mudiri;

Seitov Azamat Po'latovich – sotsiologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston milliy universiteti;

Sodiqova Shohida Marxaboyevna – sotsiologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston xalqaro islom akademiyasi.

23.00.00- SIYOSIY FANLAR

Nazarov Nasriddin Ataqulovich –siyosiy fanlar doktori, falsafa fanlari doktori, professor, Toshkent arxitektura qurilish instituti;

Bo'tayev Usmonjon Xayrullayevich –siyosiy fanlar doktori, dotsent, O'zbekiston milliy universiteti kafedra mudiri.

OAK Ro'yxati

Mazkur jurnal Vazirlar Mahkamasi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi Rayosatining 2022-yil 30-noyabrdagi 327/5-son qarori bilan tarix, iqtisodiyot, falsafa, filologiya, yuridik va pedagogika fanlari bo'yicha ilmiy darajalar yuzasidan dissertatsiyalar asosiy natijalarini chop etish tavsiya etilgan ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan.

“Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari” elektron jurnali 2020-yil 6-avgust kuni 1368-sonli guvohnoma bilan davlat ro'yxatiga olingan.

Muassis: “SCIENCEPROBLEMS TEAM”
mas'uliyati cheklangan jamiyati

Tahririyat manzili:

100070. Toshkent shahri, Yakkasaroy tumani, Kichik Beshyog'och ko'chasi, 70/10-uy. Elektron manzil:

scienceproblems.uz@gmail.com

Bog'lanish uchun telefon:

(99) 602-09-84 (telegram).

MUNDARIJA

07.00.00 – TARIX FANLARI

<i>Юсупов Хуршид Муратжанович</i> ПЕРВЫЕ ШАГИ ДВУХСТОРОННЕГО СОТРУДНИЧЕСТВА САУДОВСКОЙ АРАВИИ С МОМЕНТА НЕЗАВИСИМОСТИ РЕСПУБЛИКИ УЗБЕКИСТАН	9-13
<i>Najmiddinov Zafar Xoshimjonovich</i> O'RTA OSIYO FAQIHLARINING MUSANNIFAK ASARLARIGA TA'SIRI XUSUSIDA	14-19

08.00.00 – IQTISODIYOT FANLARI

<i>Madraimova Marxamat Raximberganovna</i> XORAZM VILOYATIDA KICHIK BIZNES VA TADBIRKORLIKNI DAVLAT TOMONIDAN TARTIBGA SOLISHNING OBYEKTIV ZARURLIGI VA AHAMIYATI	20-23
<i>Abdullaev Jamshid Obidovich</i> SUN'IY INTELLEKT — XIZMAT KO'RSATISH SOHASIDA SAMARADORLIKNI OSHIRISH VOSITASI SIFATIDA	24-30
<i>Абдуллаев Алтинбек Янгибаевич</i> ДОННИ ҚАЙТА ИШЛАШ КОРХОНАЛАРИДА МАҲСУЛОТ ИШЛАБ ЧИҚАРИШ ХАРАЖАТЛАРИ ҲИСОБИНИ ЮРИТИШ ВА ТАННАРХ КАЛКУЛЯЦИЯСИНИ ТАКОМИЛЛАШТИРИШ	31-46
<i>Ziyadullayev Zuxriddin Ilxom o'g'li</i> TIJORAT BANKLARI TRANSFORMATSIYASI BORASIDA NAZARIY VA HUQUQIY ASOSLAR	47-51
<i>Alimova Saboxat Gaziyevena, Erkinova Sevinch</i> YASHIL IQTISODIYOT VA ATROF MUHIT MUAMMOLARI	52-56
<i>Zokirova Gavxar</i> GLOBAL PENSIYA TIZIMLARI BARQARORLIGI VA YETARLILIGI TAHLILI	57-66

09.00.00 – FALSAFA FANLARI

<i>Tursunkulova Shaxnoza Tuychiyevena, Muxtorov Muxsin Jabborovich</i> TASAVVUFDA INSON MA'NAVIY KAMOLOTI MASALASI	67-73
<i>O'rinboyev Davlatjon Bahtiyorovich</i> IJTIMOIY FALSAFADA STRATEGEMALARNING O'RNI VA AHAMIYATI	74-79
<i>Alimov Mansur Narboyevich</i> PEDAGOGIYALARNING MA'NAVIY-AXLOQIY VA KASBIY RIVOJLANTIRISHDA AJDODLAR MA'NAVIY MEROSINING O'RNI. ("SILSILAT UL-ORIFIYN VA TAZKIRATU-S-SIDDIQIYN" ASARI MISOLIDA)	80-87
<i>To'xtasinov Shukurjon Shavkatjon o'g'li</i> MILLIY BIRLIK VA SIYOSIY HOKIMIYATGA DOIR JADIDLAR QARASHLARINING IJTIMOIIY- FALSAFIY AHAMIYATI	88-95
<i>Nurmatova Umida Jalolidinovna</i> AN'ANAVIY O'QISHNING GNOSEOLOGIK JIHATLARI	96-101

10.00.00 – FILOLOGIYA FANLARI

<i>Abdullaeva Charos Baxramovna</i> ZAMONAVIY LINGVISTIKADA REKLAMA DISKURSI TUSHUNCHASI	102-105
<i>Umarqulova Munira Zohidjon qizi</i> ILMIY-FANTASTIK ADABIYOT: JANRNING SHAKLLANISHI, RIVOJLANISHI VA POETIK CHEGARALARI	106-119
<i>Xaydarova Gavhar Abdukadirovna</i> ZAMONAVIY LINGVISTIK MADANIYAT KONTEKSTIDA "SPORT DISKURSI" TUSHUNCHASINING NAMOYON BO'LISHI	120-124
<i>Mirzarahimov Bahodir Shavkat o'g'li</i> "XALQ SO'ZI" GAZETASINING MATNLARINI DAVR BO'YICHA TASNIFLASH BOSQICHLARI	125-129
<i>Boboqulova Nilufar Xayrullo qizi</i> INGLIZ VA O'ZBEK TILLARIDA SHOULDER/YELKA, ELBOW/TIRSAK HAMDA WRIST/BILAK SOMATIK KOMPONENTLI MAQOLLARNING KONSEPTUAL TAHLILI	130-137
<i>Yangiboyeva Feruza Ortiq qizi</i> TIPS FOR TEACHING ENGLISH: STRATEGIES FOR EFFECTIVE LANGUAGE LEARNING	138-145
<i>Ибодуллаева Гавхар Уринбаевна</i> ОБУЧЕНИЕ ШКОЛЬНИКОВ К НАЧАЛЬНОМУ УРОВНЮ ИНОСТРАННОГО ЯЗЫКА В СРЕДНЕ- ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫХ ШКОЛАХ В УСЛОВИЯХ ИНКЛЮЗИВНОГО ОБРАЗОВАНИЕ	146-151
<i>Kuvvatov Raxmatulla Hikmatillayevich</i> SAN'ATGA OID AFORIZMLARNING LINGVOKULTUROLOGIK TAHLILI.....	152-156
<i>Ibodullayeva Gulshod Urinovna</i> CHET TILLARINI O'RGANISHDA IMMERSIV O'QITISH USLUBLARI –SAMARALI YO'NALISH, YONDASHUVLAR VA XULOSALAR.....	157-160
<i>Habibullayeva Gulsanam Inomjon qizi</i> INNOVATIVE METHODS OF TEACHING READING (FOR PRE INTERMEDIATE LEVELS)	161-165
<i>Berdimurotova Sevara Maxmudovna</i> TILSHUNOSLIKDA TERMINOLOGIYANING XUSUSIYATLARI.....	166-169

12.00.00 – YURIDIK FANLAR

<i>Kuchimova Shaxlo</i> VASIYATNOMANING OG'ZAKI SHAKLI VA UNI TUZISHDA ZAMONAVIY AXBOROT TEKNOLOGIYA VOSITALARIDAN FOYDALANISH ISTIQBOLLARI	170-176
<i>Jumanazarov Faxriddin Erkinovich</i> KONTRAFAKT MAHSULOTLARNI ANIQLASH VA ULARNING MUOMALASIGA QARSHI KURASHISH MUAMMOLARI	177-183
<i>Курбанова Эльмира Асадовна</i> ВЗАИМОДЕЙСТВИЕ ОВД С ГОСУДАРСТВЕННЫМИ И ИНЫМИ ОРГАНИЗАЦИЯМИ ПО ПРОФИЛАКТИКЕ БЕЗНАДЗОРНОСТИ И ПРАВОНАРУШЕНИЙ СРЕДИ НЕСОВЕРШЕННОЛЕТНИХ В РЕСПУБЛИКЕ УЗБЕКИСТАН	184-190

<i>Raxmatullayev Xurshidjon Shukurilla o'g'li</i> O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI QONUNCHILIGIDA KRIPTO-AKTIV VA U BILAN BOG'LIQ BO'LGAN AYRIM MUAMMOLAR.....	191-195
<i>Aldamuratova Amangul Uralbayevna</i> FUQAROLIK PROTSESSIDA AJRIMLAR TUSHUNCHASI VA TURLARI	196-200
<i>Xakimov Jahongir Olimjon o'g'li</i> KIBERFIRIBGARLIK VA KIBERKORRUPSIYA – RAQAMLI DUNYODAGI MURAKKAB JINOYATLAR.....	201-208
<i>Ergashev Qaxramon Zokirjonovich</i> KORRUPSIYAVIY JINOYATLARGA QARSHI KURASHISHNING IJTIMOY ZARURATI.....	209-219
<i>Normatov Isomiddin Dustqul o'g'li</i> XUFIYONA IQTISODIYOTGA QARSHI KURASHISH TIZIMINI TAKOMILLASHTIRISHNING USTUVOR YO'NALISHLARI	220-224
<i>Пулатов Темураббек Гайратжон угли</i> ПРАВОВЫЕ АСПЕКТЫ ПРИМЕНЕНИЯ ТЕХНОЛОГИЙ КИС В СЕКТОРЕ ФИНАНСОВЫХ ТЕХНОЛОГИЙ	225-231
13.00.00 – PEDAGOGIKA FANLARI	
<i>Yaqubov Fazliddin Muxitdinovich</i> JISMONIY TARBIYA VA SPORT MUTAXASSISLARINING ILMIY-TADQIQOTCHILIK KOMPETENTLIGINI RIVOJLANTIRISHDA FANLARARO INTEGRATSIYA	232-236
<i>Sharipova Farida Salimdjanoyn, Qo'ng'irotova Anorxol</i> TIBBIYOT OLIYGOHLARIDA "TIBBIY BIOLOGIYA" HAMDA "UMUMIY GENETIKA" FANLARINI O'QITISHDA INTERFAOL METODLAR SAMARADORLIGI	237-241
<i>Собирова Гулибарно Зайнутдин кизи</i> МЕТОДИКА ИНТЕРАКТИВНОГО ОБУЧЕНИЯ В РАЗВИТИИ КРИТИЧЕСКОГО МЫШЛЕНИЯ НА УРОКАХ РУССКОГО ЯЗЫКА	242-252
<i>Salayev Donyor Baxtiyarovich</i> ZAMONAVIY JISMONIY TAYYORGARLIKNING NAZARIY VA AMALIY ASOSLARI.....	253-259
<i>Turdimuratov Dilmurad Yuldashevich</i> OLIY TA'LIM MUASSASASIDA BOKS MURABBIYLARINI KASBGA YO'NALTIRISH TIZIMINING XUSUSIYATLARI	260-266
<i>Hakimova Nargiza Uralovna</i> YOSH KURASHCHI QIZLARDA MUVOZANAT QOBILIYATINI RIVOJLANTIRISHDA RAQS VA HARAKATLI O'YINLARDAN FOYDALANISH TEXNOLOGIYASI	267-273
<i>Otepbergenov Jetkerbay Sakbergenovich</i> MODULLI TA'LIM SHAROITIDA TALABALARNI INTELLEKTUAL RIVOJLANTIRISHGA UNDASH MUAMMOSI	274-279

Received: 10 April 2025
Accepted: 15 April 2025
Published: 28 April 2025

Article / Original Paper

ZAMONAVIY LINGVISTIK MADANIYAT KONTEKSTIDA "SPORT DISKURSI" TUSHUNCHASINING NAMOYON BO'LISHI

Xaydarova Gavhar Abdukadirovna,
International School of Finance Technology
and Science (ISFT) instituti

Annotatsiya. Mazkur maqola zamonaviy lingvistik madaniyat doirasida sport diskursining ko'p qirraliligini tahlil qiladi. Tadqiqot sport tilining strukturaviy, funksional va pragmatik jihatlarini, leksik va diskurs turlarini hamda kommunikativ strategiyalarini o'rganishga qaratilgan. Interdisipliner yondashuv asosida sportni inson irodasi, xarakteri va jismoniy salohiyatini rivojlantiruvchi vosita sifatida ko'rib chiqiladi. Maqola sport kommentariyasi va muloqot shakllarining institutlashgan diskursdagi o'rnini ochib beradi. Natijalar milliy tilni boyitish, ijtimoiy qadriyatlarni aks ettirish va global tendensiyalarni yoritishda qo'llaniladi. Ushbu tadqiqot natijalari akademik va amaliy sohalarida sport muloqotining yanada chuqur o'rganilishi va qo'llanilishiga xizmat qiladi. Shu bilan birga global kontekstda sport diskursining evolyutsiyasi va uning jamiyat hayotiga ta'siri keng yoritilgan.

Kalit so'zlar: sport diskursi, lingvistik madaniyat, interdisipliner tadqiqot, kommunikativ strategiyalar, ijtimoiy qadriyatlar, sport kommentariyasi, global tendensiyalar.

DEMONSTRATION OF THE CONCEPT OF "SPORTS DISCOURSE" IN THE CONTEXT OF MODERN LINGUISTIC CULTURE.

Khaydarova Gavkhar Abdukadirovna,
International School of Finance Technology and Science(ISFT)

Abstract. This article analyzes the multifaceted nature of sports discourse within the framework of modern linguistic culture. The study focuses on the structural, functional, and pragmatic aspects of sports language, as well as its lexical and discursive types and communicative strategies. Based on an interdisciplinary approach, sport is considered a means for developing human will, character, and physical potential. The article reveals the role of sports commentary and various communication forms within institutional discourse. The findings are used to enrich the national language, reflect social values, and highlight global trends. These results further contribute to the deepened study and practical application of sports communication while elucidating the evolution of sports discourse and its impact on societal life.

Keywords: sports discourse, linguistic culture, interdisciplinary research, communicative strategies, social values, sports commentary, global trends.

DOI: <https://doi.org/10.47390/SP1342V5SI3Y2025N15>

Kirish. Sport hodisasi – ijtimoiy hayotning turli namoyonlariga ta'sir ko'rsatadigan va iqtisod, siyosat, san'at, ta'lim va sog'liqni saqlash kabi sohalar ta'sirida shakllanadigan murakkab antropososiyokultural hodisadir. Sport, insoniyat va jamiyat o'rtasidagi bog'lanish "umumiy kollektiv sezgirlikning chuqur maydoni" (P. Trifonas, 2001: 22) hisoblanadi, bu esa

maxsus sport diskursining tipologik va profil xususiyatlarini aniqlash jarayonining boshlang'ich nuqtasidir. Shu bilan birga, uning mavjudlik tarixiy paradigmalarini, tuzilmaviy va funksional xususiyatlarini, faoliyat shakllari va metodlarini turli ijtimoiy-siyosiy va iqtisodiy sharoitlarda, lingvistik madaniyatni o'rganish jarayonida aniqlashtirish nazarda tutilgan.

Ko'plab faylasuflar, sotsiologlar, psixologlar, tarixchilar va tilshunoslar sportni o'rganishga bag'ishlangan asarlar yozganlar (I. Huizinga, U. Eco, A. Beard, M. Ibragimova, L. Gaznyuk, E. Zavalnyuk, L. Karpets, V. Lukashchuk, I. Oleksina, Yu. Semenova, P. Charchenko va boshqalar). Zamonaviy lingvistik madaniyatda maxsus sport lug'aviyati hali yetarli tizimli yoritilmagan. Sport diskursi yetarlicha o'rganilmagan bo'lsa-da, sport ijtimoiy-madaniy hayotning ajralmas qismi sifatida allaqachon universal tan olinishi bilan ajralib turadi. Tadqiqot obyekti sifatida sport diskursini tanlashimizning sababi shundan iboratki, mahalliy lingvistik adabiyotda sport tili bo'yicha umumlashtiruvchi asarlar, milliy leksik va frazeologik "sport" subsystemasining tizimli tavsifi mavjud emas. Tilshunoslarning tilning diskursiv jihatlarini o'rganish, sport tasvirlarining shakllanish mexanizmlarini aniqlash va ularning inson xulq-atvori va fikriga verbal ta'sirini o'rganish muammolarini yanada rivojlantirishga bo'lgan ehtiyoji, shuningdek, global diskursiv makon tipologiyasini shakllantirish zarurati ta'kidlanishi kerak. Lingvistik nuqtai nazardan sport hodisasi yetarlicha o'rganilmagan bo'lib, u tilshunoslik, lingvokulturatologiya, aksiologik lingvistika va diskurs tadqiqotlari kabi sohalar e'tiboridan deyarli chetda qolgan.

Ushbu maqolaning maqsadi sport diskursining til-semiotik tizim sifatida xususiyatlarini va uning shaxs ehtiyojlari bilan bo'lgan bog'liqligini aniqlashtirishdir. Buning uchun sport diskursining tarkibiy xususiyatlarining lingvistik tavsifini o'tkazish va ularning sport muloqotida qanday namoyon bo'lishini ko'rsatish zarur.

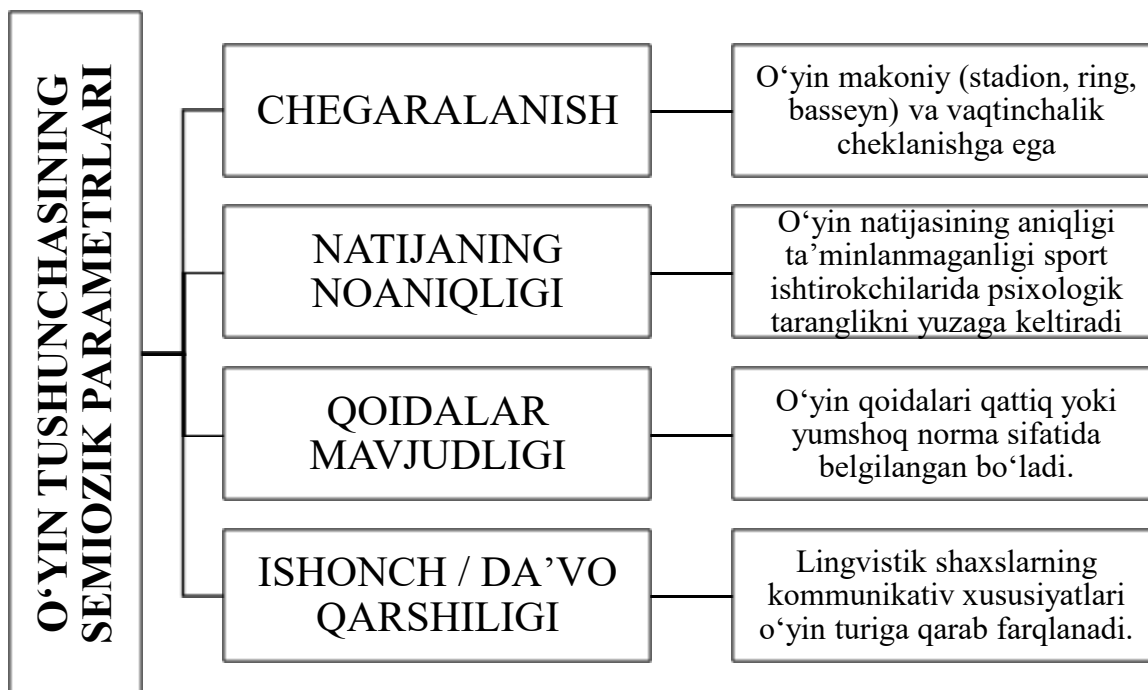
Asosiy qism. Sport ijtimoiy hodisa sifatida turli mezonlar bo'yicha tasniflanadi. U o'z ichiga o'yin va jamoaviy sportlar, ayollar va erkaklar o'rtasidagi musobaqalar, shuningdek, bolalar va yoshlar sportini oladi. Shuningdek, sport turlari Olimpiya, nolimpiya va paralimpiya musobaqalari shaklida farqlanadi; ba'zilar hakamlar (masalan, futbol va xokkey) tomonidan baholanadi, boshqalari esa juriya (ritmik gimnastika, artistik muzqaymoq va h.k.) orqali nazorat qilinadi. Ushbu turlar o'yin faoliyatiga asoslanib, sportni inson irodasini, xarakterini va intilishlarini rivojlantirish vositasi sifatida qabul qilish g'oyasiga xizmat qiladi. Sog'lom turmush tarzini saqlash sportga maxsus ahamiyat va qadriyat yuklab, asosiy turlar o'rtasidagi farqlarni yumshatishda ham muhim rol o'ynaydi (M. Ibragimov, 2014).

Sport diskursida "iroda", "kuch", "xarakter" va "sog'liq" kabi kategoriya va kontseptsiyalar markaziy o'rin egallaydi. Bu kategoriyalar madaniyatning shartsiz elementlari sifatida til ifodasiga ega bo'lib, lingvokultural kontseptsiyalar sifatida namoyon bo'ladi. Diskurs – kontseptsiyalarni amalga oshirish maydoni bo'lib, bilimning ruhiy konstruktsiyalari tizimga jamlanib, o'ziga xos strukturalar orqali nutq ifodasiga aylanadi. Ko'p o'lchovli semantik kontsepsiya tasviriy, tavsifiy va qiymat o'lchovlarini o'z ichiga oladi, bu esa til-semiotik muloqot kontseptsiyalar makonining asosini tashkil etadi (U. Eco, 1998).

Sport muloqotida "jismoniy mukammallik", "sog'liq", "iroda", "xarakter", "kuch", "jasorat", "muvaffaqiyat", "kurash", "musobaqa", "tanlov", "qahramon", "g'olib", "yutuq" va "go'zallik" kabi tushunchalar aks etadi. Har bir tushunchaning o'ziga xos qiymat komponenti bor; "sport" kontseptsiyalar makoni inson jismoniy salohiyatini rivojlantirish usullari, tayyorgarlik, sog'lom

turmush tarzi, motor xususiyatlari, shaxsiy yutuqlar va jamiyatning ijtimoiy fikrlarini o'zida mujassamlashtiradi.

Sport kontseptsiyalar makonining asosiy proto-kontseptsiyalari – o'yin va musobaqa tushunchalari bo'lib, ular tarixiy asos sifatida xizmat qiladi. O'yin tushunchasining semiozik parametrlari quyidagilardan iborat:

Sxema 1. O'yin tushunchasining semiozik parametrlari.

Musobaqa tushunchasi o'yin tushunchasi bilan yaqin bog'liq bo'lsa-da, unda raqiblar o'rtasida muqarrar ustunlik, qat'iy marosimlashtirish va moddiy mukofotlarning roli ajralib turadi. Shu bilan birga, sport faoliyatining asl maqsadi – inson salomatligini va jismoniy mukammallikni targ'ib qilish – musobaqa tushunchasida ba'zan qarshi qiymat sifatida aks etadi.

1. Sport diskursi uch asosiy komponentdan tashkil topgan:
2. Predmet komponentasi: Musobaqada ishtirok etayotgan shaxsning jismoniy va fiziologik xususiyatlari.
3. Tasviriy komponenta: Sport voqealarining vizual va metaforik aks etishi.
4. Qiymat komponentasi: Sportdagi yutuq, muvaffaqiyat va sport subyektlarining etik-estetik xususiyatlari.

Diskurs jarayoni kontseptsiyalar tizimining nutq faoliyatiga sho'ng'ishi orqali amalga oshadi, bu esa sport muloqotining butun tizimini shakllantiradi (F. Saussur, 2013). Institutsional diskurs sifatida sport diskursi pedagogik, huquqiy, siyosiy, tibbiy, ommaviy axborot va reklama diskursi kabi ko'plab tarmoqlarga bo'linadi.

Sport diskursi janr xilma-xilligiga ega bo'lib, u turli kommunikativ shakllarda namoyon bo'ladi: ilmiy-tadqiqot maqolalari, tibbiy-terapevtik suhbatlar, jismoniy tarbiya darslari, trening tahlillari, sport sudi, intervyular va press-konferensiyalar. Sport jargonining ustunligi aholining keng qatlamlari orasida turli sport turlarining tarqalganligidan kelib chiqadi (L. Karpets, 2009).

Xronotopik jihatdan sport diskursi sport voqealarining cheklangan davomiyligi, tayyorgarlik va musobaqa jadvali, shuningdek, efirga uzatiladigan videofragmentlar bilan belgilanadi. Mavzuning makoniy elementi – sport maydonlari, stadionlar, sport zalari va boshqa joylar – ham diskursning ajralmas qismi hisoblanadi.

Umuman olganda, sport diskursi zamonaviy lingvistik madaniyat doirasida ijtimoiy, madaniy va lingvistik qadriyatlarni aks ettiruvchi murakkab tizimdir. U sport subyektlari, muxlislar, hakamlar va sport komentatorlari o'rtasidagi muloqot orqali shakllanadi. Sport diskursi nafaqat milliy tilni boyitibgina qolmay, balki ijtimoiy-psixologik munosabatlar, axiologik qadriyatlar va global tendensiyalarni aks ettiruvchi keng qamrovli kommunikativ vosita sifatida ham o'z o'rnini topadi. Ushbu tizim sportning inson salomatligi va jismoniy mukammallikni targ'ib qilishdagi o'rnini yanada kuchaytirib, ijtimoiy boshqaruv modelining ajralmas qismiga aylangan.

Xulosalar. Sport diskursining tarkibiy xususiyatlari sport voqealarini sport kommentariyasi orqali aks ettirish jarayonida maksimal darajada namoyon bo'ladi, u sport diskursining yetakchi janri hisoblanadi va unga kommunikativ ahamiyat baxsh etadi. Ushbu diskurs janrlarining xilma-xilligi murabbiy diskursi, muxlis diskursi, hakam diskursi, o'yin va siklik sport turlarini ifodalaydigan sportchilarning diskursini o'z ichiga oladi. Sport diskursi sport maqsadlariga erishish, sport musobaqasida g'olib chiqish, sport voqeasida ustunlikni namoyon etish va davlat yoki sport muassasasining o'z vakilini musobaqaga tayyorlash jarayonida uning taqdimoti va obro'sini ta'minlash uchun verbal qo'llab-quvvatlashni o'z ichiga oladi. Sport diskursi milliy tilda faol tarzda o'z ifodasini topib, uning boyitilishining muhim manbalaridan biri hisoblanadi. Sport lug'aviyatining metaforik kengayishi jarayoni kuzatilmoqda. Sport lug'aviyatining rivojlanishidagi eng muhim yo'nalish – bu uning xalqaro miqyosga intilishi bo'lib, ma'lum bir sport turi bo'yicha yetakchi bo'lgan til va mamlakatning terminologiya sohasidan qarzdorliklar shaklida aks etmoqda.

Adabiyotlar/Литература/References:

1. Beilin M. V., Semenova Yu. A. Komunikativni praktyky i nominativna leksyka v subkulturi sportu [Communicative practices and nominal vocabulary in subculture sports]. Social sciences: development prospects in countries of Europe at the beginning of the third millennium: Collective monograph. Riga: Izdevnieciba "Baltija Publishing", 2018. pp. 21–38 [in Ukrainian].
2. Charchenko P. S. Rol kolektyvnykh sportyvnykh ihor u rozvytku komunikativnykh zdibnostei pidlitkiv-deviantiv [The role of collective sports games in the development of communicative skills of young people]. Pedagogy, psychology and medical-biological problems of physical education and sports. 2013. № 11. pp. 94–98 [in Ukrainian].
3. Eko U. Otsutstvujushhaja struktura [Missing structure]. Introduction to semiology. TOO TK "Petropolys", 1998. 432 p. [in Russian].
4. Abdullaeva C. Роль социальных факторов в рекламном дискурсе //News of the NUUZ. – 2024. – Т. 1. – №. 1.9. – С. 249-252.
5. Соссюр Ф. Курс общей лингвистики. М.: Кн. дом «ЛИБРОКОМ», 2013. 272 с.
6. Хейзинга, Й. Homo ludens (человек играющий). М.: АСТ, 2001. 570 с.
7. Эко У. Отсутствующая структура. Введение в семиологию. TOO ТК «Петрополис», 1998. 432 с.

8. Шомуротова Н.Н. (2021). Ўзбек оилаларида реклама қилинаётган аҳсулотлар идрокининг ижтимоий-психологик хусусиятлари: Дис. ... псих. фан. номзоди.
9. Gazniuk L., Soina I. Temporality of social reality and structure of language. Integration of traditional and innovation processes of development of modern science: collective monograph. Riga, Latvia : "Baltija Publishing", 2020. pp. 274–294.
10. Soina I., Gazniuk L., Goncharov G. Language Practices as Translators of Social-Cultural Being of a Human. Інформаційне суспільство: сучасні трансформації: монографія. Вінниця: ФОП Корзун Д.Ю. 2020. С. 188–198. 12. Trifonas P. P. Umberto Eco and Football. UK Sport Today. 2001. Issue 7. pp. 28–38.

SCIENCEPROBLEMS.UZ

IJTIMOYIY-GUMANITAR FANLARNING DOLZARB MUAMMOLARI

№ 5/3 (5) – 2025

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО- ГУМАНИТАРНЫХ НАУК

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

“Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari” elektron jurnali 2020-yil 6-avgust kuni 1368-sonli guvohnoma bilan davlat ro‘yxatiga olingan.

Muassis: “SCIENCEPROBLEMS TEAM” mas’uliyati cheklangan jamiyati

Tahririyat manzili:

100070. Toshkent shahri, Yakkasaroy tumani, Kichik Beshyog‘och ko‘chasi, 70/10-uy. Elektron manzil:

scienceproblems.uz@gmail.com

Bog‘lanish uchun telefon:

(99) 602-09-84 (telegram).